

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
" pol leta	3 " 30 "
" četrt leta	1 " 70 "
" mesec	— " 60 "

Po pošti:

Za celo leto	7 for. 50 kr.
" pol leta	3 " 80 "
" četrt leta	2 " — "
" mesec	— " 70 "

SLOVENE C.

"Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!"

Nar. pesem.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat, 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

V Celovcu v saboto 21. oktobra 1865.

Tečaj I.

Program slovenskih federalistov.

II.

Že smo povedali, da so vsi časniki planili na „misli našega programa“, kakor na belo vrano. Nekteri časniki so se obnašali, kakor bi bili obnoredi, drugi so z nami malo bolj pošteno in prijazno ravnali, vsi pa so nas neusmiljeno in hudo obsodili. To nas sili, da tudi naše nasprotnike v misel vzamemo in o njih kaj spregovorimo, ako ravno skorej vredno ni in je tudi vse zastoj. Zamorca umivaj, kakor hočeš, pa ga ne boš umil! Podamo najprej, kar nam prijatel — k iz Štajerja piše: „Tagespošta“ je prva prinesla naš program, in pri njej začnemo tudi mi. Ona je prinesla celega in ga pretresovala v vvodnih člankih, ki jih neki spisuje slavni naš rojak, g. žl. Kaiserfeld — Blagatinšek. Pred vsem hvali Slovence, da so naznanili svoj program in želi, da bi tudi vse druge politične stranke to storile. Tudi nam bi to bilo ljubo, da vsaj zvemo, kaj da namerjajo taisti gospodje, ki se sami avtonomiste (lucus a non lucendo!) zovejo, ki pa samo pripoznavajo februarini patent in mislijo pripraviti deželne zbornice ob vse njihove pravice. Po tej pohvali pa „Tagespost“ koj obsodi celi program zato, ker ni dosti državnišk (staatsmännisch), sam sebi navskriž in nepraktičen. In to potem skuša tudi dokazati. Toda ti dokazi so v tako ne-logični sodrgi stlačeni in zmešani, da tudi ta odgovor ne more drugači ravnati, kakor vrste stavkov se držati in enega za drugim spodbijati.

Državnišk zato ni naš program, ker se preveč na narodne, premalo pa na sploh liberalne (svobodomiseln) zahteve ozira. To mora vendar vsak na prvi hip spoznati, da mi v programu samo to hočemo razlagati, kako bi se dežele, po katerih Slovenci bivajo, dale urediti na historično-federalistični podlagi; zraven pa da bi se ne razdrle, in tudi našemu narodu ne kratile nje-

gove pravice. In to je dosti jasno izpeljano. Prvo je zdaj državno-pravno uravnanje avstrijskih dežel. Če bode to vredjeno v smislu oktobrske diplome, prav nič ne skrbimo, da si pridobimo tudi vse druge svobodomiselnne naprave. Zdaj pa taisti nemški liberalizem, ali prav za prav liberalizem in prestost za Nemce, za vse druge narode pa sužnost, v tako slabem imenu slovi, da se poštene svobodnjak raji ogiba vseh teh praznih fraz brez pravega jedra. „Tagespost“ pa nam menda ne bo zamerila, da pri njej nečemo v šolo hoditi, da bi nas podučevala v državopravnih vednostih, sirota sama najbolj podučjenja potrebuje; kajti politično načelo „Tagespost-e“ je breznačelnost, njena največja državopravna vednost je, svoj plašč po vetru sukati, njeno geslo pa „s trebuchom za kruhom!“ Za tako politiko pa mi ne maramo!

Naš program zahteva, naj da se slovenskemu jeziku skaže popolnoma pravica v šolah, uradnih in v cerkvi, in to se „Tagespošti“ zdi celo pravična zahteva in ona želi, da bi se uresničila. To nas veseli slišati in mi si vtisnemo v spomin to besedo in si jo zapišemo za ušesa; kajti zna še prilika priti, da jo bo treba nje spominjati. Naše zahteve zastran jezika so tedaj popolnoma pravične. Nejevoljna pa je „Tagespost“ z našim načrtom uprave, zastopa in vlade. Ona najde, da so naše misli zmešane, smešne in tako zamotane, da se nikakor ne dajo speljati. Posebno se mrzi nad narodnim skupnim zborom in nad glasovanjem po narodnih kurijah. S takim zastopom ustavno življenje razvijati in okrepčati, zdi se jej tako, kakor bi kdo hotel celo ustavo na glavo postaviti, in reči bi se moralo: „Ustava v ilirskem kraljestvu, — tvoje ime je kaos — prava čobodra.“ — Ne vem, kaj bi bilo tako strašno zamotanega, če človek nalašč ne išče zmede. Gotovo je sedanja uprava mnogo bolj zavolana. Menda se pa le zatagadel jezi „Ta-

gespost“, ker bi speljava našega programa umorila duha birokratizma in obudila narodno zavest in pravo avtonomijo.

Dežele niže-avstrijske.

Dunaj. Centralisti še vedno dobro mahajo po federalistih, zlasti po Čehih in mimogredé tudi po Slovencih, ker bi nas radi v žlici vode vtopili. Čehi pa pravijo: „Ne dejme se!“, mi Slovenci pa: „Ne ganemo se, storite, kar hočete!“ Dosihmal so res imeli ti vitezi veliko „korajžo“, ker jim avtonomisti na strani stojé in so tudi Madjarji dobro v njih rog trobili. Eötvösov list „Hetilap“ je zavergel federacijo, „Pesther Lloyd“ terdi, da se po tej poti ni mogoče porazumeti, i. t. d. To vse je pa voda na mlin naših centralistov. Zdaj so pa spet oparjeni, ker je „Napló“, Deakov list, prinesel sestavek, v katerem se podirajo zlati gradovi centralistov, in se terdi, da madjarjski liberalci nimajo nič z nemškimi opraviti in da se more pogajanje le goditi med ogerskim zborom in krono. No, tu jih imaš! Kuranda se pač lahko za glavo prijema in vpraša, kaj je to; kajti misli je že, da zdaj zdaj bo po Slovanih, ker mu Madjarji pomagajo. Ali spekel se je spet! Radovedni smo, kaj bodo z naprej centralisti vganili, ker jo mahajo tje v en dan naprej?

Glas, ki se zdaj žene in nas posebno zanima, je ta, da bode Mažuranič odstopil in da mesto njegovo prevzame škof Strossmayer. To sicer še ni gotova resnica, ker dualistični veter še premočno piše, ali na vse zadnje bodo morali vendarle tega veljaka, ljubimca in diko jugoslovansko, za dvorskega kancelarja postaviti. S kakim drugim si ne bodo lahko pomagali, pa je tudi težko težko najti tako značajnega, veljavnega in neomadeževanega državnika, ki bi na vse strani za porazumljenje tako pripraven bil, kakor je ravno djakovski škof. Če on pride, porok nam je tudi, da zmaga

Besednik.

„Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš“.

Spisal A. D.

(Konec.)

Posebno so tega opomina potrebni vsi tisti gospodje — bodi si Slovenci ali Nemci —, ki ne žive sami za se, ampak katerih prva in največja dolžnost je za blagor slovenskega roda skrbeti, ki jih živi in redi. Velika večina izmed teh gospodov se žali-bože še vedno nič ne zmeni za to, da je med Slovenci jezik slovenski tiste pravice zadobil, ki mu gredo po božji, natórni in cesarski postavi. Če bi visoka vlada takim uradnikom, ki so vsi omamljeni od nemškega duha, ktereza iz stare in nove „Presse“, iz „Ost-deutsche Pošte“ itd. srkajo, ukazala le na eni strani brke nositi, bi jo hitro ubogali in ponižno storili, kar ona od njih zahteva; take reči pa, kakor je na pr. povelje naše nove vlade, da morajo c. k. gosposke z ljudstvom povsod v njegovem je-

ziku občiti — slovenskemu ljudstvu torej v slovenskem jeziku dopisovati, — take reči oni samo preberejo, pod klopi vržejo, pa — stari nemškutarji ostanejo. Vkljub vsem starim in novim cesarskim postavam o ravnopravnosti narodni, o obveljavi narodnega jezika v šoli in uradu se oni vedno le starega, nemškega kopita drže in v sredi Slovencev še dan današnji tako uradujejo, ko da so tam kje v sredi Frankobroda. Kdor nas hoče umeti, mislijo si ti nemški vitezi, naj v šolo hodi, naj se pridno nemščine uči, ako hoče „tauglih“ biti in si kaj veljave pridobiti. Da bi oni sami, ki jim vsak časnik slovenski že od daleč smrdi, oni, ki jih zimica strese, kedar koli jim kak slov. dopis v roke pride, oni, ki vsled tega še slovenske abecede ne poznajo, „untauglich“ bili za službovanje med narodom slovenskim, imajočim popolno pravico do obveljave narodnosti svoje, to jim še na misel ne pride. Zatorej je res krvava potreba pregovor „kolikor jezikov znaš“ iz ljudske šole na take gospode prenesti, da bi se tudi oni enkrat v njem ogledali in spoznali, koliko so vredni v svojih javnih službah med narodom slovenskim, dokler po naše pravilno govoriti in pisati ne znajo. Ali morda

mislijo oni, ki se tako trdovratno starega nemškega kopita drže, da nas bodo res s svojo nemško lečo za naše narodne pravice opcharili?? Mislijo li oni, ki v svojih javnih službah med narodom slovenskim nič ne porajajo, če ravno še slovenskih črk ne poznajo, da bo pregovor „kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš“ gledé našega jezika ostal vedno le gola laž?? Ta bi lepa bila! Povsod na svetu se mora vsakdo gledé jezika po narodu ravnati, med katerim živi. Posebno velja to od vseh tistih, ki javne službe opravljajo. Le pri nas, da bi ravno narobe bilo! Ni li to ravno tako, ko da bi kdo rekel: Če hočeš po svetu hoditi in kaj veljati, moraš povsod denar imeti in plačevati; na Slovenskem ti pa denarja treba ni, ker Slovenec ti mora še sam plačati, ako pri njem piješ in ješ?! Ako Bog da, bo takemu narobe-svetu kmalo za vselej odklenkalo, če ravno se morda ne bo tudi pod novim ministerstvom tistih skrivnih, nam neugodnih „berichtov“ menjkalo, ki si iz petnih žil prizadevajo, da bi nam obveljavo narodnosti naše izpodkopali. Vse jim ne bo nič pomagalo; kajti kar so že ne samo Talijani, Madjarji, Srbo-Hrvati, Čehi in Poljaki, ampak tudi Rusini, Romanci in Se-

slednjič federalistično načelo, in da bomo vsaj vedeli, pri čem da smo. Govori se, da pride v kratkem na Dunaj, ki ga morda do takrat že zapusti baron Hellenbach. Mažuranič bode pa neki pervosednik sedmerice in namestnik — ban, pl. Zidarič, pa vpokojen.

Iz Novega Sada se piše, da bota med drugimi tudi kandidirala za zbor serbska domoljuba Dr. Miletić in general Stratimirović.

Za deželnega namestnika v Dalmaciji je neki izvoljen general Kušević.

Od našega dozdanjega rimskega zastopnika Bacha se govori, da stopi v jezuitarsko družbo, kateri bode tudi vse svoje premoženje, ki znaša 900.000 gld., sporočil. Prav, naj le gre, še k trapištom, če hoče!

Že spet je imeniten in učen mož, z imenom Ferd. Hessler, sam sebe končal. Bil je 63 let star. Pravijo, da ga je zelo glava bolela in da se je večkrat mešal. Pravi vzrok tiči pa morebiti drugod.

Novo državno posojilo je neki dogotovljeno. Hiše Rothsildove in bratje Baringi v Londonu so ga prevzele. Izdalo se bode 2krat, vsakokrat po 60 milijonov gld., tedaj bode znašalo skupaj 120 mil. gld. Pervo polovico bo izdal dunajski Rothsild po 92 v srebernem kurzu, s 5 odstotki, — te obli-gacije nimajo nobenega davka — v 15 letih se poplača vse. Druga polovica se izda, kakor hitro bo prva oddana.

Državno ministerstvo namerja neki tudi policijska vodstva razpustiti, kakor so do zdaj bila v glavnih mestih. Opravila državne policije se izročé deželni vladi, mestna policija pa mestnim srenjam. — Govori se tudi, da napravijo nov red za penzijo ces. civilnih uradnikov. Uradnik prejme po vsakem sedmem letu peti del svoje službene plače, po dosluženih 35 letih pa celo. —

Zadnji čas nategujejo Madjari res zelo strune, tako da se je skorej bati, da ne bi popokale. Pravijo pa, da bode, da bi se duhovi vmirili, cesar sam kot ogerski kralj ogerski zbor odperl in dalj časa v Pešti prebival. — O komisiji, ki je bila po februarnem patentu za pregledovanje državne-dolga ustanovljena, se še nič prav ne ve, kaj bode z njo.

Dežele notranje-avstrijske.

□ **V Celovcu.** (Par besed o naših Nemcih. Zahvalno pismo. Somenj. Poštne marke. Društvo v podporo realnim učencem. Tiskarna pravda. Beseda. Vabilo iz Ljubljane). Naši nemški sosedje, ne tisti, ki mirno in pametno med nami živé, ampak tisti, ki so si v glavo vtepli, da v vseh rečeh veliki zvoncec nosijo in da le oni kaj veljajo, vsi drugi, zla-

sti Slovenci pa nič, ti naši sosedje zdé se nam kaj čudni vitezi, tako da se Bogú usmili! Če mi svoje pravice tirjamo, in sicer take, ki nam gredo po božjih in državnih postavah, koj se zdere kdo izmed teh vite-zov, da mi narod zoper narod hujskamo ali šuntamo in da je vse to, kar hočemo, pre-napeto, brez vsega razloga in tedaj neve-ljavno. Mislili smo, da je ta nemški rod že zamerl ali da se bo po svoji tako hvalisani omiki vendar že enkrat sramoval, nekda-j tako zelo priljubljene predsodke in fraze zoper slovenski jezik in njegovo obveljavo rabiti. Nikakor! Ta rod ne jenja pa tudi ne umerje! Ne zavolj tega, da bi se nam kaj posebno nevaren zdel, spominjamo ga tukaj, ampak zavolj tega, da svet zve, da si je nemški živelj povsod enak, da se brez plodonosnih političnih idej povsod v vse mogoče reči vtikuje in bahaje se svojo kulturo povzdiguje, vse drugo pa zasramo-vaje in z nogami teptaje. Pa pustimo ga in — otrokom otročarije! — 14. t. m. je izro-čilo tukajšnje mestno starešinstvo in cor-pore poprejšnjemu županu g. G. Jezer-niku zahvalno pismo, v katerem posebno vzvišuje njegovo ustavnost in zasluge, ki si jih je v 4 letih kot župan za mesto pridobil. G. Jezer-nik je pa tudi res mož, ki je bil za župana kakor nalašč, mož, ki je bil na vse strani pravičen in darežljiv, da malo taci. On se je pa tudi lepo zahvalil, rekši, da mu je ta zahvalnica ljubša, nego Bog ve ktera svetinja, ki bi jo bil od drugod kje prijel. Slava verlemu možu! — V ponde-ljek bo tu veliki težnji dan ali somenj. Bil je v prejšnjih časih zelo obiskovan, zdaj pa peša od leta do leta bolj, tako da je vsako leto slabši. Nekdo svetuje, naj bi se s po-mladanskim vred popolnoma opustil, in na-pravil namesto obeh v jeseni somenj ali razstava za pridelke (Produktenmarkt). Ne vemo, ali se bo kdo tega sveta poprijel. Veliko ljudi res potrafi mnogo časa in de-narjev, dobička pa nima nič. — Sliši se govoriti, da mislijo znanprej po vsem cesar-stvu vpeljati sašo marke po 5 kr. To ne bi bilo kaj slabega. — Društvo v podporo ubogim realnim učencem se vedno bolj uterja. Deželna namestnija je razposlala društvena pravila in vabila k pristopu na vsa srenjska, škofijski urad pa na vsa farna predstojništva. Knezoškof bojo dajali vsako leto 20 gld. in vsaki teden 14 učencem obed, korarji pa 10 g. vsako leto.

Rado se nam očita, da smo Slovani reak-cijonarji, da radi policijo na pomoč kličemo itd. Pa kar se godi in dela, kaže vse nekaj družega. Kako nas Slovane in Slovence posebno psujejo in zmirjajo, kakšne namene nam podikajo, — pa smo vendar le tiho in vso laž in krivico tiho in mirno prenašamo.

bolj) le na tiste ozir jemalo, ki so jezika našega v pisanji in govorjenji popolnoma zmožni. Zatorej še enkrat: Učite se, do-kler ni prepoznal! Nikar se po Issleibovo ne izgovarjajte, da zna na Slovenskem vsakdo, ki je kolikaj prebrisan za silo po nemško govoriti in pisati, in da, kdor nemški ne zna, nič ne zna. — Prvič ni ta izgovor resni-čen. Pa če bi tudi resničen bil, kaj zato? Saj menda vendar nihče ne zgubi pravice na pravi pot se podati, če je tudi že precej časa po krivem se mučil in plazil; ali pod streho iti, če se je tudi že kaj namočil. Ni-kar nam torej za zlo ne jemljite, da zna toliko priprostiti Slovencev po nemški govoriti in pisati, marveč ravno te naj si za „exempel“ vzamejo vsi tisti gospodje urad-niki itd., ki trdijo, da se nove slovenske „šprache“ naučiti ne morejo. Ako se je trd slovensk kmet, spoznavši, da ni drugači, v svojo osodo vdal in se njemu čisto tuje nemščine velikokrat skoro sam od sebe po svoji lastni pridnosti toliko naučil, da zna po nemški govoriti in pisati, ko kak jezičen dohtar, potem bi res sramota bila za našo omikano gospodo, ki se hvali, da je za uk prebrisan glave, ako se ne bi mogla zavol-jjo ljubega kruheka, zaradi kojega se je po-

Povemo pa mi kako terdo, ki je gola rea-nica, pri tej priči na pomoč kličejo policijo in državno pravdnštvo in poganjajo se, naj se nam natveze tiskarna pravda. Tako na primer sta „Slovenec“ in „Draupost“ pri-nesla žalostne reči, ki se godé v ljubljanski bolnišnici. Tudi „Novice“ in „Triglav“ sta nam pravila o teh nesrečah. Tudi smo še v teh dopisih pristavili: „Radi prekličemo, ako se nam drugače dokaže“, — in glej! liberalni gospodje v Celovcu dopisujejo v „Tagespošto“, da imata „Slovenec“ in „Drau-post“ tiskarno pravdo, in potem spet „Al-penblätter“ iz „Tagespošte“ posnemajo in vsi veseli po svetu trobijo od te njim zaže-lene, prelju-be in težko pričakovane pravde. V Celovcu in v Ljubljani o tej pravdi pri-sodnijah vsaj do danes še nihče ne ve besedice. Morebiti pa ravno to agitiranje kaj sproži. To je današnji liberalizem, mi pa pravimo: To je „s trebuchom za kruhom“, ali pa, da tudi Nemci razumejo: To je „Brotneid!“

V nedeljo večer bo v tukajšnji čitavnici beseda 20. oktobru na čast. Obhajali ga bodo člani en famille t. j. sami med seboj, kar bode tolikanj bolj razveseljivo. — Iz Ljubljane je dobila čitavnica vabilo k besedi. Je pa to krasen listek v belo-modro-rudeči podobi. Hvala in slava! — Celovško mesto ne praznuje 20. oktobra!

Iz podjunske doline. Š. (Narodne zadeve; velike občine; slov. petje). Že „Slovenec“ skorej celo leto hodi na beli svet in donaša nam novic — veselih in žalostnih — od vseh vetrov sveta, iz naše čisto slovenske doline pa ni še prinesel nobe-nega dopisa. Treba torej, da se vsaj kdo iz naših krajev oglasi. Duh slovenski se oživlja in razvija od dne do dne. Največ k temu pripomajajo naše šole, ktere so postavljene na naravno in poštavno podlago. Pervi nauk je skoz in skoz slovenski, v viših razredih se pa materni jezik tudi ne zanemarija in celo v Doberlivasi, kjer je nekda-j bilo pravo gnjezd nemškutarsko, uči se slovenski jezik še celo v četrtem raz-redu. G. beneficiat J. Činkovic, vnet ro-doljub, tukej uči. In glejte! ta slovenski nauk vabi v to šolo vsako leto nekaj otrok iz daljnih nemških dolin. Zakaj ne mislite, da so vsi Nemci tako strastni sovražniki slovenskega nauka, kakor jih poznamo v Celovcu, — nemški štariši iz lavantinske doline, iz Kotaré itd. pošiljajo otroke v Do-berlovas, da se slovenski nauče; poprej so jih pošiljali v Ljubljano! Tudi mi je nek znan premožen posestnik celovške okolice britko tožil, da se na celovski normalki po vseh razredih ne uči slovenski in še prista-vil je, da bi rad plačal na leto 50—60 gld. ako bi se njegov fant v šoli tudi slovenski

pred ponemčila, spet toliko posloveniti, da bi potrebam in tirjatvam sedanjega časa za-dostovala. Saj menda vendar nimamo Slo-venci dar jezika le za tuje jezike, za svo-jega pa ne; in vsi tisti, ki so premagali vse težave in zapreke tujega jezika, menda ven-dar ne bodo omagali nad kako slovensko besedo, ki ni dozda-j v vsakem kotu navadna bila?! Ko bo pa slovenščina po tem takem veljavo zadobila, ki ji gre, ne bomo delali ko naši nemški in talijanski sosedje, ki no-čejo od slovenščine celo nič slišati, ampak učiti se hočemo tudi potle še nemškega in talijanskega jezika, kolikor bomo za potrebno spoznali; toda ne po ljudskih šolah, ker je prava istina, kar je povedal nek Nemec v Reichsrathu, da, kdor hoče deblo kake na-rodnosti posekati in zatreti, naj sekiro tujega jezika na ljudske šole nastavi. Po viših šo-lah se hočemo tujih jezikov marljivo učiti, zato pa morajo vsled pregovora: „kolikor jezikov znaš“, Slovenci, ki postanejo tujih jezikov popolnoma zmožni, ne samo v svoji domači, ampak tudi v tujih deželah veljavo imeti in za javne službe sposobni se spo-znati. Tujcem pa in domačinom, katerim slo-venski jezik ne diši, naj se tudi slovenski kruh odreče. Fiat justitia et pereat mundus!

učil. — Zraven šol, za katere naš visokoč. prošt in dekan, gosp. Janez Lijavnik, kaj marljivo skerbijo, pride družba sv. Mohora, ki izvrstno dela za pravo kersansko narodno omiko naših zanemarenih Slovencev. Naša dekanija je prva po celem Sloveniji, ki šteje največ družnikov, (vseh je 145), ako ravno je strašno terdo za denar. Ni je ene fare, ki bi družnikov ne imela; slava č. gg. duhovnikom, ki to blagoslovno družbo farmanom svojim naznaajo in priporočajo! Tukaj moram imenovati č. g. župnika v Kamnu, Franca Kronika, ki je izmed svoje fare, ktera le šteje 494 duš, pridobil 39 družnikov in družnic. Pa imamo tudi gospodov, ki še druge knjige spravljajo med prosti narod, in med temi stoji na prvem mestu č. g. župnik v Šitaravi, Gošir Blaž. Veliko veliko iztisov „slov. Gofinea“ že hodi po tej fari in širi kersansko omiko. — Bil sem te dni čez Dravo proti Celovcu in potoval po Tinskej dekaniji, pa žalostne reči sem zbaral. Ljudje še ne vedo nič od družbe sv. Mohora, noben jim od nje besedice ne pove. Domu pridši vzamem šematizem v roko in vidim, da ta dekanija šteje 12.333 duš in med vsemi temi jih je le 14 družnikov; č. g. župnik Wister Tomaž v Grabštajnu ima jih 9; kje pa so vse druge slovenske dušice, in menda še povabilni list se ne razpošilja po farah! Škoda, da tako dobra in bogoljubna naprava več prijateljev ne najde.

Naša doberlevaška občina je menda na kmetih največa po celem deželi. Vem se spomniti, da se je tega nekdaj hvalil. Pa temu jaz ne morem čisto priterditi. Kakor so naše občine zdaj osnovane in z opravili preobložene, dam veljati, da je prav tako, pa bode javljene obstalo in tudi ne more obstati: Dvojnih uradnikov — cesarskih in občinskih — ne moremo plačevati. Naj se osnujejo županije (Bezirksgemeinden), naj se tem izročijo opravila sedajne okrajne gosposke in ta naj se po tem odpravi, — občine naj pa ostanejo male, po farah ali pa tudi po vaseh in naj le svoja naravna opravila opravljajo. Ker sem ravno našo okrajno gosposko v misel vzel, naj naznam, da naš predstojnik žl. gosp. Lušin zna dobro slovenski in ni tudi nasprotnik slovenščine. Drugih gospodov pa imamo, katerim slovenščina strašno v oči drega, in vendar so že dolga leta tukaj in bi se je bili pri dobri volji lahko igraje naučili. Gospodje, časa kolo se suče! —

Še nekaj se je tukaj na bolje zasukalo: V cerkvi imamo slovensko petje. Gospodje, ki iz Velikovca sem le dohajajo, ne morejo ga prehvaliti in dopovedati, kako da se jim dopada. In veste, komu gre za prelepo in hvalevredno napravo najprej za sluga in čest? Nek sin — rojen iz tiste zlahtne rodovine, ktere oče že od nekdaj, od l. 1848 slovi kot slovenski rodoljub — g. Meglič, grajščakov sin v Šitarevasi, prizadeva si že delj časa in na vso moč, da je spravil v naše cerkev izurjene pevce in ubrano slovensko petje. Slava vsem našim rodoljubom!

V Ljubljani. 18. oktobra J. Y. (Mestni odbor in 20 oktober.) Nenavadno veliko množico poslušalcev privabila je v večerajšo sejo mestnega odbora prva točka dnevnega reda. Važno vprašanje čakalo je odloka — to namreč: Ali bo praznovalo tudi naše mesto 20. oktobra ali ne? Rešilo pa se je, kakor je bilo pričakovati. Akoravno ne velikansko, kakor na priliko v Pragi, praznoval se bode vendar (ali glede na čas, ko to čitaš, dragi čitatelj, praznoval se je) tudi v našem mestu dan diplome. Po sklepu mestnega odbora v seji 17. oktobra pa se bode praznoval ta dan takole: 1.) Zjutraj je slovesna sv. maša, h ktere naj se povabijo vsi prvaki civilne in vojaške uradnje in sploh vse mestnjanstvo, 2.) razdeli se med mestne reveže 400 gld. iz mestne blagajnice, 3.) podeli se pogumnemu branitelju 20. oktobra in federalističnega principa

g. Dr. Lovro Tomanu častno mestnjanstvo.

Prvi je povzdignil zoper praznovanje svoj glas v seji g. deželni svetovalec g. Schöpel — prav v Šmerlingovem smislu — da naj se počaka, da se naša ustava bolje razvije. Na to povzdigne g. Dr. Bleiweis besedo in prav tehtno, jedrno je govoril, da naj se praznuje dan diplome. Ako smo 4 leta po ministerski komandi morali praznovati 26. februarja, praznujmo enkrat prostovoljno 20. oktobra — je rekel — in pokažimo, da ta dan je za nas dan veselja in da ni dan pokore, kakor so ga imenovali v svojej nesramnosti centralistični listi. Zoper praznovanje govorili so še odborniki g. Dr. Zupan, Dr. Miteis in Dr. Kalteneger. Ko je g. Dežmanu na jezik prišla že tako priljubljena fraza od politične nezrelosti, opominja ga župan g. Dr. Costa, naj bi ne rabil izrekov, kteri se ne spodobijo. Dalje pravi g. Dežmann, da ministerstvo želi, naj bi se ne demonstriralo! Se ve da, če se Slavjan le gane, že — demonstrira! —

Zarad častnega mestnjanstva Dr. Tomana, želi on tajno sejo. G. Dr. Orel govori za praznovanje in pravi da diplomu so pozdravljali, kakor izhajajoče solnce vsi narodi; solnce se je skrilo in še le zdaj zopet posijalo; zakaj bi ga tedaj ne pozdravili, ako nam srce bije za pravo slobodo? Dr. Toman pa tudi počastimo ko zvestega branitelja diplome. Proti temu zaverne g. Dežman, da ne oktobrska diploma, ampak februarini patent je bil radostno sprejet. (Velik smeh in „Oho“ med poslušalci — predsednikov zvonček zapoje.) G. Horak govori tudi za praznovanje in pravi, da posebno, kar se tiče Dr. Tomana, bi se mu že davno moralo podeliti častno mestnjanstvo. Na Českem so ga izvolila mnoga mesta za častnega mestnjana, glavno mesto njegove domovine pa bi zaostalo? Govori še g. v. c. Zupan za praznovanje. Predlog je obveljal s 14 proti 9 glasovi. Repenčila se bode pač „Triesterica“ in njene pajdašice, timveč ker je že vesele naznanjala svetu, da se 20. oktober pri nas ne bo praznoval. Pa ena „blamaža“ več ali manj, kaj ji to dé, saj je tega že vajena! Ljubljana pa je pokazala po svojih mestnih odborih, da federalistični duh, kteri veje iz oktobrske diplome, tudi njo navdaja. To je faktum, ktereга utajiti ni moč ne „Triesterici“ ne „Pressi“ in drugim našim prijateljicam, in če se še bolj repenčijo ko dozda. Slava!

Iz Štajerskega. 14. okt. — k. (Kmetijska šola. Slomšekov spominek. Naš politički program.) S kmetijsko šolo menda ne bo nič, če se bo deželni zbor držal predloga odborovega. Ta je neki sklenil, da zarad previsoke cene Turniške grajščine, ktero so bili namenili kupiti v ta namen, naj se za zdaj še ne napravi kmetijska šola. Da pa se vsaj nekaj stori za poduk v gospodarstvu, sklenjeno je neki, naj se samo ustanovi nekaj štipendij; učenci naj potem gredo na kako inostransko kmetijsko učilišče. Ali ni to čuden sklep! Vidi se pač, kam — pes taco moli, in da našemu deželnemu odboru prav nič ni mar za želje in zahteve slovenskega naroda. Že več let prosimo, in slavni naš poslanec Herman je v deželnem zboru jasno dokazal potrebo in predložil načrt kmetijske šole. Prišla je celó komisija dež. odbornikov v Ptuj. Ogleovali so Turniško posestvo in ga za dosti pripravnega spoznali. Vsi smo se veselili in mislili, da je vse že v redu. Naenkrat pa slišimo, da se odboru to posestvo predrago zdi. Predrago? Saj se tudi nam Slovincem predrago zdi, da gg. odborniki v Gradcu dobivajo na leto po 1500 do 2000 gold plače. Ta tudi to se nam predrago zdi, da se nemškemu gledišču v Gradcu vsako leto daje po več tisoč goldinarjev podpore iz deželne zaloge in da mora tudi slovenski kmetič za to prikladati svoje krvavo sasluzene kraj-

carje! Hvalevredno je, da se z deželnimi novci varčno ravna, a ne na tak način, da občina škoda mnogo presega prihranjene goldinarčke. Pa saj se bodo delile štipendije in te morejo dobiti tudi naši kmečki fantje! Potem naj pa grejo na katerokoli učilišče. Ali kdo bo odločeval, kteri učenci naj dobijo štipendije? Kam neki pojdejo? Na Nemško ali Francosko? Res, prav tanko so jo spletli naši prijatli v Gradcu. Slovenske šole nam nočejo dati, nemška pa, to sami previdijo, ne more biti; zato — nobena! To je taisto prijateljstvo do nas Slovencev, s kterim se sami zmirom hvalijo; to je taista enakopravnost, od ktere nam zmirom trobijo! Zdaj še samo eno upanje imamo, da bo vendar deželni zbor, pripoznavši našo pravično željo, potrdil Hermanov predlog. —

Čistih dohodov na Slomšekov spominek je ostalo po odbitih vseh stroških 210 gld. Temelj glavni je tedaj položen. Da se pa Slomšku stavi dostojen spominek, bo treba več tisoč goldinarjev in te skupaj spraviti, presega čitavnične moči. Zato je sklenila čitavnica, naj se povabi tudi mestni odbor, da po dveh odbornikih, in pa lavantinsko duhovstvo, da po dveh duhovnikih se pridruži odboru za Slomšekov spominek. Kar se mariborskega mesta tiče, bila bi res grda nehvaležnost, ako bi se nerado in obilno ne udeležilo in pomagalo, da se poslavlja mož, kteremu se ima mesto zahvaliti, da je sedež škofijstva. Tudi mesto nima posebnih spominkov, ki bi ga kinčali. Žalibože, da ima Slomšek še zmirom skrivnih protivnikov, če tudi se je njih število v preteklih dveh letih že precej skrčilo. Povabilo čitavnice se je že predložilo v poslednji seji mestnega odbora in se v pretres dalo posebnemu odseku.

Ktera dva gosp. duhovnika da bodeta se pridružila čitavničnemu odboru, še ne vemo. Priprčani pa smo, da, če enkrat se začnejo novci nabirati v ta namen, nobeden duhovnih in posvetnih gospodov ne bo zaoštajal in da bo tudi marsikteri kmetovavec donesel svoje darilo, da se stavi spominek, vreden ljubimca slovenskega naroda. —

Naš politički program je v popolni prestavi tudi prinesla „Tagespost.“ Zdaj dela svoje opazke, narobe obrača naše misli in bi rada dokazala, da se ta program, kar zadeva politički oddelek, nikakor ne da izpeljati. Pa vsa kritika je celo slaba in se bo lahko dala spodbiti. Kaže se, da naše avtonomiste to neizrečeno jezi, da imamo mi Slovenci že vsaj v poglavnih točkah odločen program, med tem, ko se oni ne morejo zediniti ne med seboj, in ne s centralističnimi pajdaši v Beču. Program imamo, — zdaj je pa tudi naša sveta dolžnost, da se ga vsi držimo in ga složni branimo. Poglejmo na Čehe, pogledjmo na Ogre, učimo se od njih politične organizacije. Ti so le zato močni in toliko premorejo, ker so v načelih složni, in ker se tam v vseh važnih vprašanjih vsak domorodec mora udati sklepom večine, če je tudi drugih osebnih misli. Le na tem potu je mogoče kaj doseči. Če bo pa vsak le zmirom svojo trobil in le svoje za dobre, vse druge pa za krive misli imel, po tem bo tako početje hujše rane sekalo našemu napredku, kakor vse hudobne pšice naših protivnikov. Nemški časniki se ve da bodo kaj takega hvalili in „Presse“ in „N. fr. Presse“ se bote radostno smejali in slavo peli taki „pogumnosti“, mati Slava pa bo žalostna zakrila svoj obraz.

Učimo se politične organizacije, bodimo složni in pazimo, kaj počenjamo! Nasprotniki naši znajo iz komarja narejati celo visoke gore, kakor nam priča Slomšku v čast napravljena beseda. Po dokončanem programu te besede je stopil Dr. Razlag na javni oder in predlagal, naj se koj pri tej priči ministru Belcredi-ju po telegrafu pošlje zaupnica. Prav po konstitucionalnej ali ustavnej navadi (morebiti še celo nalašč, da se ta reč ne dozdeva že poprej narejena in odločena) stopi Dr. Srnc in spodbija Raz-

lagov predlog s tim, da Belcredi zasluži in tudi vživa vse zaupanje naše, pa vendar naj čakamo z zaupnico, dokler da kaj del pokaže. Za njim poprimo spet Dr. Razlag za besedo, ostane pri svojem predlogu, podpira in priporoča ga krepko in zaupnica se enoglasno sklene in poterdi z ogromnimi „slava“ — in „živio“ — klici. Res, da bi bili vsi rodoljubi rajši videli, da bi Dr. Srnec ne bil govoril in da bi se bila zaupnica brez vsega ugovora napravila, — pa razperti in prepira zavoljo tega ni bilo. To sem moral omeniti, da ljudje vidijo, kaj in kako pošteno počenjajo z nami nasprotniki naši in nam očitajo razpertijo in neslogo, kjer od nje ni nobene sledi: zatorej pozor in složno vselej in povsod!

Od Soče. Δ (Beneški Slovenci).

Pač zdaj Slovincu srce radosti kipi, ko vidi ali sliši, kako se ves narod slovenski po Kranjskem, Štajerskem, Koroškem in Goriškem k novemu življenju zbuja, vstaja in za orodje prijema, da bi si postavil nov narodni dom, v katerem bi zadovoljno pa srečno prebival. To je za me in gotovo tudi za vsacega Slovence neizrekljivo veselje! Nič drugega nam ni zdaj želeti, nego to, da bi ne opešali in da bi se nam vse to po sreči zgodilo in se tako Slovencev goreče želje izpolnile. Ali bratje, kakor je zdaj za nas vesela in preimenitna doba, greni mi vendar žalost veselo srce, če pomislim na naše brate v beneški deželi. Več kot 30.000 Slovencev biva tam, pa so kakor bi jih ne bilo! Nimajo niti slovenskih šol, niti slovenskih uradnih, niti se jim, kar je gotovo neizrečeno žalostno in britkih solz vredno, v cerkvi po domače beseda božja oznanjuje, in — če se jim tudi semtertje oznanjuje, godi se pa v taki mešanici ali čobodri, da se Bogu usmili! Kar imajo Indijani v Ameriki, črnci ali zamorci v srednji Afriki in drugi drugod, namreč da jim misijonarji besedo božjo zastopno v njih domači besedi oznanjujejo, če hočejo s pridom za njih zveličanje delati, — beneški Slovenci, ki bivajo v omikani Evropi, nimajo vsega tega, nimajo še dušnih pastirjev, ki bi jim večne resnice v domači razumljivi besedi razlagali! Ali ni to grenkih solz vredno? Kako je to dan danes mogoče, prša se človek nehoté. Da je mogoče tako stanje, pričajo nam žalibože ti zanemarjeni beneški Slovenci; kako pa da je to mogoče, javeljne bodo mogli dobro odgovarjati tisti, katerim gre skrbeti za dušo in telo! Slovenski časniki so že semtertje marsiktero o teh naših slovenskih bratih rekli, pa nič še ni znamenj, da bi jih bil kdo slišal. Zatorej povzdignemo z nova svoj glas in trkamo na vrata naših prepostavljenih z upanjem, da se vendar enkrat odpró, da se usmili kdo beneških Slovencev in da jim polajša njih žalostno stanje.

Dežele trojedine kraljevine.

Iz Varaždina. B. (Razni glasi.) Starešinstvo našega mesta dobro pozna imenitnost ustavnih pravic, ki se jih bode udeležil ves naš narod na prihodnjem zboru; zatorej je poskrbelo, da poslanci našega mesta zvejo želje in potrebe svojih volivcev, da se zamorejo o svojem času za nje potegniti. V ta namen je imenovan odbor iz prvih poznavcev političkih, trgovskih in obrtniških zadev, ki naj napiše vse potrebe tega mesta, da se oznanijo našim poslancem za zbor. Ne da bi se jim s tem dal nasvet, kojega bi se morali držati v vsem, kar se bode pretresovalo, nego to se tiče le domačih zadev.

Tudi je sklenilo imenovano starešinstvo, zahvaliti se Njeg. veličanstvu kralju prvo za razglas od 20. sept., ker je po tem februarni patent slovo dobil, in drugi zato, ker je bil po banski konferenciji napravljeni izborni ali volilni red zavržen. — Kar se pri nas politike tiče, zamorem čitatelje z veseljem zagotoviti, da se vsaki dan po-

pravlja in na boljše obrača. Le kriva politika Šmerlingova in njegovih slepoposlušnih organov po naše domovini je bila množico naših zmerom vrljih rodoljubov spravila v tabor madjarski, misleč na ono: „Inter duo mala minus eligendum“; sedaj pa, ko je moral Šmerling kopita pobrati, ko se zmerom bolj kaže, kaj hočejo naši Prekodravci, se, hvala Bogu, vračajo v narodni federalistični tabor. Za smeh povem tukaj, kako je nekterim Prekodravcem za povišanje „Magjarszága“ in podjarmljenje sosednjih narodov največ mar. Ni še dolgo, kar je en föszolgabíró (veliki sodnik) iz znanega mi mesta za Muro, vozeč se po železnici od Pragerhova v svojo domovino, s proroškimi besedami dokazoval, da se bo velik del doljne Štajerske, zlasti Ptuj in Radgona, pridjal Madjarski, ker so ti kraji za časov kralja Bela IV. pripadali k Madjarskej. Da se to vresniči, bode se prihodnji madjarski državni (?) zbor živo potegnil. Srečni Slovenci, ki Vam se po tem ponuja hraber branitelj proti nemškemu bundu! Pa še srečnejši Blagatinšek — Kaiserfeldski, ki se mu pot krči v objubljeno deželo! Glavno nam je sedaj delo bratva ali trgatev, ker se bo, hvala Bogu, natočilo prav dobre in plemenite vinske kapljice. Žalibože, da jo morajo precej po dosti slabej ceni prodavati, posebno zato, ker se bode od 15. t. m. z vojaki (graničarskimi. Plemenita naloga!) zaostala dača pobirala. Natočilo se bode veliko manj, nego smo se nadjali po tem, kakor se je poprej kazalo, ker je po viših vinogradih vse smod (suša) posmodil. Za denar je tako huda, da razun nekterih, večidel židovskih bogatašev, ki imajo vso trgovino in ves obrt v svojih železnih rokah, pride vse na kant, ako se nam skoro ne pomaga.

Veliko se nadjamo od novega ministra trgovine, Bog daj, da nas ta nada zopet ne goljufa!

Ptuje dežele.

Ruska.

(Kaj piše „Moskauer-Ztg“ o avstrijskih federalistih?) „Federalisti, misli „M. Z.“, nimajo nobenega razloga veseliti se tako, kakor je česki „Narod“ pisal. Federalisti so zelo lahkoumni, ako se po carskem razglasu navdajajo z optimističkim t. j. največim upanjem. Ni težko razumeti, da je zdaj kaj neprijetno zanje, ako se pomisli, da Madjari vživajo vse prednosti svoje starodavne ustave, med tem ko so slovanske prizadeve, samo z na korist Nemcev preračunanimi ustanovami, stisnjene v jako tesne meje. Po našem mnenju vzbaja dualizem v najslabšem pomenu iz carskega razglasa. Avstrija, uterdivši to sistemo v svojih mejah, bode potem v kratkem času v roke vzela nemško vprašanje, da ga reši, in tu ravno jej bo k dobremu dualizem, da svojo poprejšnjo veljavo na Nemškem zadobi. Na to bode Avstrija svoj državni organizem rabila za to, da razširi svoje gospodstvo na jugoiztoku, in tu bo Galicija temelj ali podlaga za daljne operacije: Poljakom se pojde na roko, zaverгли pa se bodo siromašni Rusini. Vse te kombinacije, ki iztekajo iz carskega razglasa, so kaj zelo nevarne za Slovence. Ves tisti strah, ki ga je dr. Fr. Palacky v svojem spisu „Idea avstrijsanske carevine“ z ozirom na dualizem izrekel, je že zdaj opravičen: 20. septembra je napočila zora dualizmu.

Avstrijski Slovani imajo tedaj zdaj dvojje na zbiranje: ali se enkrat za vselej ponemčiti, ali pa jo resno vdariti po ravni poti, da se združijo vsi deli in majhne narodnosti, v ktere razpadajo, a pri tem moralo bi jih voditi samo to prepričanje, da le v združenju zamorejo najti obrambo za svoje narodnosti in da ob enem ne morejo žertovati svojih verskih in družih historijskih posebnosti. Oni se morajo odločiti zdaj v tem osodopolnem času, ki se bliža od iztoka in

od zapada. Slovanski domoljubi avstrijski ne bi smeli tega prezirati in na to vprašanje le molčati, kakor da bi jim vse eno bilo, ali da jo na to ali drugo pot zakrenejo. Mi pričakujemo odgovora, pa ne v besedi, ampak v djanju! — Kolikor poznamo avstrijske slovanske domoljube, mislimo, da so vsi od kraja preverjeni, da se nam le v slogi in vzajemnosti kaže boljša prihodnost.

Razne novice.

* Od št. Ruperta na Dolenskem se piše „Novicam“, da se je tam kaj slovesno končalo letošnje šolsko leto. Med drugimi domačimi gospodi je bil tudi visokocenjeni domoljub, g. grof Barbo, pri poskušnji pričujoč. Otroci so iz vseh predmetov dobro odgovarjali, kar je gotovo zasluga tamonjega neutrudljivega g. učitelja. H koncu so še kar lepo zapeli 4 slovenske pesmice in prejeli naposled darila iz rok trebanskega dekana g. Rozmana. Rodoljubni g. grof pa so še prinesli zanje 15 tolarčkov po $\frac{1}{4}$ gld. in kaci 20 zvezkov sadjo- in mur-boreje. — Tako imamo že letos tretjič priliko, zaznamovati in svetu naznaniti prave šolske prijatelje in dobrotnike. Slava jim!

* Nadepolni pevec, g. Grbec, se je pred 2 tednoma podal zopet v Prago, kjer bo, ako bo mogoče, že letos doveršil v konservatoriji vse študije, ki so na 3 leta odločene.

* Kranjski deželni odbor je, kakor pišejo „Novice“, pri dveh ministerstvih prošnjo vložil, naj bi se idriški rudnik ne prodal. Če pa že mora prodan biti, naj bi ga kupila dežela, da nji dojde dobiček in se Idričanje ne pahnejo v nesrečo, ktere se je bati, ako rudnika nima država ali dežela v posesti. Slabo gospodarjenje poprejšnjih ministerstev naj bi bilo sedanjemu ministerstvu svarilo, da opusti pogubljivo pot, ktero so njegovi predniki hodili. Kakor se Francozi zdaj smeja, da imajo železnico, tako in še bolj se bojo smejali Belgijanci in Holštajnci, ako dobijo v svojo last Idrijo, ki najmanj donaša pol milijona čistega dohodka leto in dan. — Nadajamo se, da dež. odbor ni zastoj prosil!

* Izpod Grada na Dolenskem se piše „Novicam“, da bode tam prav dobra vinska kapljica in trikrat boljša od lanske, pa vendar se za polovico manj, kakor lani. Cena pa se še ne ve. Drugih pridelkov je pa celo malo, ker je bila skorej celo leto velika suša. Primanjkovalo je tudi zelo vode, ki so jo morali še čez mesec dni po več ur delež za ljudi in živino voziti.

* Iz Loke se nam piše, da je tudi tam žalostna s slovenščino. — Kako je to? Kam so prešli Slovenci, ki bi z zavestjo klicali: „Biti slovenske kervi je Slovincu ponos!“

* (Angleška ošabnost) Veliki angleški državnik Fox je obojeval enkrat v Parizu pri grofu S. — Po obedu gre z grofom in generalom K. v sobano, kjer je na steni visel zemljovid vsega sveta. — Ali, kako je to mogoče, reče poslednji, kazaje na Angleško, da bi ta v primeri z drugimi mali otok nad vsem svetom gospodovati mogel? — O, odgovori Fox, takrat na isto mesto pokazaje, to je prav za prav le naša postaja. No gospod moj, celi svet, to je prava Angleška! — Po tem se nekako ravna tudi angleška politika.

Loterija.

Gradee: 4 9 14 37 88.

Prihodnje srečkanje je 28. oktobra 1865.

Dunajska borsa 20. oktobra 1865.

London	108.90
Novi zlati	5.23 $\frac{1}{2}$
Srebro	108.25

Operta listnica.

G. J. P., kpl. v Rogateu: Vaše dr. knjige so v Marnb. G. O. Š. v Lj. 1. 75. so potekli in tudi drugi že.